

6. Secretul profesional in practica medicala. Confidentialitatea la actul medical

George Cristian Curca MD, Ph.D.

Prof. de medicina legala si etica medicala
Discipl. Medicina legala si Bioetica, Facultatea
Medicina UMFC

Ati aflat un secret groaznic

1. Este un secret care face bine?
2. Spuneti sau nu spuneti secretul pe care l-ati aflat?
3. Cu ce pret pastrati secretul? Tradati sau nu tradati?
4. Sapastrati secretul inseamna loialitate. Pastrand secretul va manifestai loialitatea fata de cel care v-a rugat sa pastrati secretul. Fata de cine aveti loialitate in relatiile sociale?
5. Loilaitate nu inseamna prietenie. Cui sunteti loial? Cine va sunt prietenii?

De ce este importanta pastrarea secretului?

- De ce credeti ca este importanta pastrarea secretului din punct de vedere social, in societate? Ce valori protejeaza?
- De ce este din punct de vedere profesional importanta pastrarea secretului (in cadrul unei profesii)? Ce valori protejeaza?
- De ce este in relatia medic-pacient importanta pastrarea secretului profesional in medicina? Ce valori protejeaza? Secretul in relatia medic-pacient este rezimta cumva o nevoie mai mare de a fi garantat si pastrat? De ce?

- Confidentialitatea se refera la valorile morale ale pastrarii informatiei detinute cu privire la o alta persoana, a loialitatii si datoriei ce decurge din aceasta si este baza secretului profesional.
- Secretul profesional se refera la valorile legale care leaga confidentialitatea si valorile ei de exercitiul profesiei prin care o persoana ajunge in posesia unor informatii privind alte persoane sau fapte de natura a fi protejate.

Ce presupune confidentialitatea?

- A pastra informatia medicala, datele medicale in interiorul relatiei medic-pacient
- A proteja informatia medicala a pacientului in interrelatia cu alti furnizori de sanatate in interesul pacientului
- A proteja si a administra cu atentie datele electronice avand la baza legi protective asupra datelor cu caracter personal

Familia pacientului poate sti?

Dati exemple cand pot sti si exemple cand nu pot sti

Testul adevarului pt. o justa confidentialitate

- Va intrebati daca **puteti** deschide informatia pe care o cunoasteti despre o persoana, o fapta anume, etc.?
- Va intrebati chiar mai mult daca nu cumva chiar ar **trebui** sa deschideti informatia si sa o impartasiti cu altii in interesul celor implicati?
- **Aplicati “testul adevarului pentru o justa confidentialitate”**
 - **Puneti intrebarea: Daca pastrez acest secret, adica daca nu spun nimic, poate cineva care este lipsit de aparare ori vulnerabil sa aiba vreun prejudiciu sau sa pateasca ceva rau si care ar putea fi salvat daca eu as spune ceea ce stiu?**
 - **Daca da, atunci inseamna ca aparatorul acelei persoane care este vulnerabila sunteti chiar dvs., poate singurul in masura sa o apere: deschizand la timp secretul asupra informatiei critice ce o poate salva s-ar putea sa o salvati si atunci este depotriva moral si legal sa o faceti.**
 - **Ar fi imoral ca persoana respectiva sa va ceara sa pastrati secretul chiar cu riscul pericolului pentru altul/altii (invocand prietenia ori loialitatea) pentru ca in acest fel ati deveni un instrument in mana acestei persoane pentru a-i vatama pe altii ceea ce este dublu imoral atat acestei persoane cat si din partea dvs;**

- Un pacient de 36 de ani care este testat HIV +. Va cere sa nu informati pe sotia sa pentru ca inca nu e pregatit sa o faca.
- Ce obligatii morale si legale ati avea, daca aveti?

<https://depts.washington.edu/bioethx/topics/confidd2.html>

- Riscul ei, datorita voastra.
- Anuntul amandouora (ca partener).
- El sa anunte

- O batrana de 78 de ani pare sa fie batuta chiar de sotul ei cu care e casatorita de 50 de ani. L-a iubit si pare dependenta de sot: va roaga sa nu il anuntati.
- Ce aveti de facut moral si legal? E vreo diferenta?

- Ea este vulnerabila. Legal trebuie protejata. Alianta terapeutica va permite sa abordati o discutie din perspectiva posibilitatii de a o ajuta.

<https://depts.washington.edu/bioethx/topics/confidd2.html>

- Prin *secret profesional* se înțelege secretul a carei cunoaștere a fost dobândit în exercițiul unei activități profesionale.
- *Termenul de profesie* se referă la ocupația, îndeletnicirea cu caracter permanent pe care o exercită o persoană în baza unei calificări corespunzătoare.
- Secretul profesional se referă la păstrarea secretului în profesie din perspectiva legii (incidenta penală –ca infracțiune-)
- Confidentialitatea se referă la moralitatea actului de loialitate și a fidelității ca trăsătură de caracter și se află la baza relației medic-pacient

- Exista un puternic mandat social, juridic si profesional pentru a pastra secretul profesional care este reglementat prin:

1. Norme juridice

- ***Nationale***

- ***legislatie penala*** : incalcarea secretului profesional este infractiune de drept comun (Cod penal, Cod Procedura Penala)
- ***legislatie organica*** (legea 46/2003 privind drepturile pacientului partea I art. 21-25, legea 95/2006 a reformei medicale, Legea nr. 306/2004 privind exercitarea profesiei de medic sectiunea 1,4 art. 39, h)

- ***Internationale***

- **Declaratia Universala a Drepturilor Omului art. 8-10**
- **Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene art. 7**
Respectarea vietii private si de familie, Art. 8 Protectia datelor cu caracter personal

Prevederea penala

- **ART. 227**
- **Divulgarea secretului profesional**
- **(1) Divulgarea, fără drept, a unor date sau informații privind viața privată a unei persoane, de natură să aducă un prejudiciu unei persoane, de către acela care a luat cunoștință despre acestea în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.**
- **(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.**
- Divulgarea unor secrete pe care o persoană le deține în virtutea profesiei, ar putea aduce grave prejudicii materiale sau morale unor persoane cât și provocarea neîncrederii în exercitarea unor profesii.
- În cazul nerespectării acestei dispoziții legale, persoana care divulgă fără drept anumite date care i-au fost încredințate sau de care a luat cunoștință în virtutea profesiei, săvârșește infracțiunea de divulgare a secretului profesional prevăzută în art.227 alin.1 Cod penal.

2. Norme etice si deontologice

- ***Nationale***

- Codul deontologic al medicului 2012 si al medicului dentist 2010***

- ***Internationale***

- Juramantul Hipocratic, Declarația de la Geneva, Codul internațional al eticii medicale, Principiile Etice Internationale pentru profesia medicala dentara ale Federatiei Mondiale Dentare.***

JURAMANTUL HIPOCRATIC, cca 400 îH

Norme etice si deontologice

Tot ceea ce voi vedea sau auzi in timpul tratamentului sau in afara lui in legatura cu viata aceluia si care nu trebuie vorbit in nici un fel in afara, nu voi vorbi, cu privire la cele ce nu se pot spune.

DECLARATIA DE LA GENEVA, 1948, WMA

Voi respecta secretele care imi sunt incredintate chiar si dupa ce pacientul a murit.

CODUL INTERNATIONAL AL ETICII MEDICALE, 1949, Asociatia Medicala Mondiala, WMA

Un doctor datoreaza pacientului completa loialitate, si toate cunostiintele sale. ...
Un doctor va pastra secretul absolut asupra celor ce le cunoaste despre pacientul sau ca raspuns la increderea pe care acesta i-a aratat-o.

CODUL DEONTOLOGIC AL MEDICULUI DENTIST, 2010

- **Art. 2** Prezentul cod deontologic are rolul:
e) de a garanta secretul profesional.
- **Art. 16** Medicul dentist va respecta secretul profesional.

CODUL DEONTOLOGIC AL COLEGIULUI MEDICILOR, 2012

ART. 17 Secretul profesional

Medicul va păstra secretul profesional și va acționa în acord cu dreptul legal al fiecărei persoane la respectul vieții sale private din punctul de vedere al informațiilor referitoare la sănătatea sa.

- **ART. 18**
- **Întinderea obligației de păstrare a secretului profesional**
- **(1) Obligația medicului de a păstra secretul profesional este opozabilă inclusiv față de membrii familiei persoanei respective.**
- **(2) Obligația medicului să păstreze secretul profesional persistă și după ce persoana respectivă a încetat să îi fie pacient sau a decedat.**

- **ART. 19**
- **Transmiterea datelor referitoare la sănătatea persoanei**
- **Medicul, la solicitarea persoanei în cauză, o va informa pe aceasta sau pe persoana desemnată de aceasta cu privire la orice informație pe care o deține referitoare la starea de sănătate a persoanei în cauză.**

- **ART. 20**
- **Derogări de la regula păstrării secretului profesional**
- **Derogările de la dreptul fiecărei persoane la respectul vieții sale private din punctul de vedere al informațiilor referitoare la sănătate sunt numai cele prevăzute în mod expres de lege.**

Conflicte etice. Dubla loialitate

Se poate manifesta un conflict etic al loialitatii intre:

Interesul pacientului

ne cere explicit / nu ne cere explicit sa respectam secretul dar ne simtim obligati prin loialitate ca raspuns la increderea sa

Interesul unui tert/public

Accesul liber la informatia de interes public ne obliga sa aducem la cunostiinta publica ori spre protejarea interesului unui tert/societatii ori de cate ori se creaza o situatie de pericol si ne obliga sa inunostiintam acest tert ori sa il protejam anuntand autoritatile

Medicul care datoreaza loialitate pacientului se afla in conflict etic al loialitatii: cui anume sa fie loial: pacientului ori tertului/societatii? Conflictul **dublei loialitati** decurge din conflictul etic intre loialitatea fata de pacient ca valoare morala si loialitatea fata un tert ca valoare morala si exprima faptul ca medicul are o dubla loialitate fata de amandoi, pacient si societate. Rezolvarea se obtine prin protejarea celui vulnerabil: tertul aflat in pericol

Cazuri legale si norme legale

Cazul Tarasoff v. Regents Univ. California ([17 Cal. 3d 425, 551 P.2d 334, 131 Cal. Rptr. 14 \(Cal. 1976\)](#))

- In acest caz istoric, Curtea Suprema de Justitie a SUA a stabilit (ceea ce va deveni o norma internationala de jurisprudenta de atunci) ca medicii care se ocupa de ingrijirea psihiatrica si psihologica au o datorie sa protejeze persoanele care sunt puse in stare de pericol de catre pacientii instabili psihic.
- Prin extensie norma internationala a vizat toti medicii care trebuie sa apere un interes al unui tert ori un interes public sunt datori sa o faca intrucat interesul celui vulnerabil prevaleaza asupra interesului pacientului iar medicul are datoria sa rezolve dubla loialitate in interesul celui vulnerabil.
- Legea si datoria (dubla loialitate), ii cer medicului sa actioneze pentru a instiinta victima de pericolul in care se afla, fie individual fie prin intermediul autoritatilor fie ambele sau sa ia orice alte decizii care sa conduca spre instiintarea potentialei victime si salvarea ei.

- Prosenjit Poddar a fost student la UC Berkeley. El provenea din India, Bengal. In 1968 participa la cursuri de dans unde o intalneste pe Tatiana Tarasoff. Au urmat mai multe intalniri; la una dintre ele Tatiana l-a sarutat pe Poddar. El a interpretat gestul ca fiind unul ce implica un angajament serios intre ei, in timp ce Tatiana a considerat ca a fost doar un gest de curtoazie fata de Poddar intrucat mai iesea si cu alti baieti. Nu au mai urmat intalniri dar Poddar vazand ca Tatiana il respinge si iese cu altii a suferit o stare depresiva care a impus asistenta de specialitate.
- La inceputul anului 1969 Tatiana a parasit Berkeley plecand in America de Sud. In timpul sedintelor de psihoterapie ce au urmat Poddar marturiseste medicului curant, dr. Moore, ca doreste sa o omoare daca nu ii va impartasi dragostea. Medicul solicita ajutorul politiei din campus opiniind ca Poddar sufera de schizofrenie. Politia intervine si il retine dar in verificarea care s-a dispus de catre alti medici responsabili Poddar a fost considerat neviolent, fiind eliberat. A intrerupt consultanta psihologica si psihiatrica amenintand ca va da in judecata pe dr. care a anuntat politia.
- In octombrie 1969 Tarasoff se intoarce la Berkeley si nu este anuntata de cele ce s-au intamplat. Cei doi se intalnesc iar Tatiana a refuzat relatia. Pe 27 Octombrie 1969 in acea seara, Poddar o injunghie.
- In procesul ce a urmat Poddar a fost acuzat de omucidere impreuna cu medicul curant si alti membri ai administratiei Universitatii. Poddar a fost condamnat. Medicul curant a avut restrictie a dreptului de libera practica.
- A urmat apelul care a anulat sentinta pe motiv ca instanta a fost dezinformata. S-a dispus un al doilea proces care nu a mai avut loc, Poddar fiind eliberat cu conditia sa paraseasca definitiv pamantul american si sa se reintoarca in tara sa.

- “Politicile publice care promoveaza protectia caracterului confidential al relatiei medic-pacient in domeniul psihoterapiei trebuie sa tina cont de deschiderea acestei confidentialitati atunci cand se creaza pericol pentru altii. **Privilegiul protectiv asupra relatiei (medic-pacient) se termina acolo unde incepe pericolul public** (avocatul acuzarii).” Aceasta alocutiune va deveni norma de drept in toata lumea.
- “Regulile pentru alte cazuri in viitor trebuie sa tina seama de predictia concreta spre violenta a fiecarui caz in parte si nu trebuie stabilite prin standarde profesionale obiective intrucat predictiile nu pot fi obiectiv relevante iar politia este in masura sa exercite protectie intr-o masura superioara fiecaruia dintre noi (avocatul apararii)”.
- Cazul People of NY vs. Bierenbaum, un alt caz de crima in psihiatrie, preia cazul Tarasoff dar atentioneaza : **”Nici anuntul psihiatrului care atentioneaza ca are un caz cu potential Tarasoff si nici pacientul care spune prietenilor ca se afla intr-un tratament de specialitate nu constituie o baza legala suficienta pentru a deschide privilegiul protectiei relatiei medic-pacient”** (NY Times).

Prevederi ale Legii drepturilor pacientului

Legea drepturilor pacientului (legea nr. 46 din 21.01.2003, MO Partea I nr. 51 din 29/01/2003).

Capitolul IV. Dreptul la confidentialitatea (s.n.) informatiilor si viata privată a pacientului.

Art. 21 Toate informatiile privind starea pacientului, rezultatele investigațiilor, diagnosticul, prognosticul, tratamentul, datele personale sunt confidențiale chiar și după decesul acestuia.

Art. 22 Informațiile cu caracter confidențial pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul își dă consimțământul explicit sau dacă legea o cere în mod expres.

Art. 23 În cazul în care informațiile sunt necesare altor furnizori de servicii medicale acreditați, implicați în tratamentul pacientului, acordarea consimțământului nu mai este obligatorie.

Art. 24 Pacientul are acces la datele medicale personale.

Art. 25 (1) Orice amestec în viața privată, familială a pacientului este interzis, cu excepția cazurilor în care această imixtiune influențează pozitiv diagnosticul, tratamentul ori îngrijirile acordate și numai cu consimțământul pacientului. (2) Sunt considerate excepții cazurile în care pacientul reprezintă pericol pentru sine sau pentru sănătatea publică.

Valori morale si valori legale in confidentialitate (dileme)

VALORI LEGALE

Pacient

Dreptul la libertate
Dreptul la proprietate
Dreptul la autodeterminare
Dreptul la intimitate

Tert/societate

Dreptul la sanatate
Dreptul la viata
Dreptul la informare

* Valori legale in bold

VALORI MORALE

Pacient

Loialitate
Fidelitate
Beneficenta catre pacient,
Cel mai bun interes al pacientului

Tert/societate

Beneficenta catre tert/societate
Non-vatamare (non-maleficenta)

* Valori morale in italic

- Inlantuirea valorilor morale din relatia medic-pacient decurge astfel:

INCREDERE > INFORMATIE > CONFIDENTE > SECRET PROFESIONAL > FIDELITATE > LOIALITATE >

↑
CONFIDENTIALITATE

- Exista o dubla loialitate (dubla indatorire, pacient/societate) si un dublu conflict, moral (al valorilor morale, dilema morala) si legal (al valorilor legale, dilema legala). Medicul poate fi in eroare punand in balanta de o parte valori morale si de partea cealalta valori legale ceea ce poate sa il determine sa ia decizii gresite (fie prin lipsa de actiune fie prin abuz).
- Solutia la dilema legala:
 - Este stabilita de lege care prevede ca in interesul societatii (se include interesul unui tert) poate fi divulgat *de drept* secretul profesional (intrucat nimeni nu are drepturi peste drepturile celorlalti): vezi conditiile respective (ultimul slide).
 - In momentul in care medicul intra in posesia *informatiei critice* care legal trebuie diseminata intrucat este informatie publica de natura sa salveze sanatatea publica ori sa indeparteze starea de pericol in care se afla un alt cetatean, medicul NU VA INCHIDE acea informatie in interiorul confidentialitatii si in secretul profesional ci, din contra, bazandu-se pe drepturile egale VA DESCHIDE acea informatie critica pentru a proteja binele public/tertului
- Solutia la dilema morala:
 - Este moral ca sa deschida *informatia critica** intrucat dubla loialitate il obliga la a fi loial amandoua evitand astfel sa devina mijlocul spr eimplinirea dorintelor unuia care astfel fiind proiectate spre raul altuia devin imorale.

* deschiderea se face numai cu privire la *informatia critica* si nu cu privire la *toata informatia*

- Masura informarii este corespunzatoare masurii nevoii de actiune. Informarea in interesul binelui public se refera la datele, informatiile care privesc binele public iar nu la TOATE informatiile medicale ale pacientului sau.
- Medicul nu va uita ca datoreaza pacientului in continuare datorie de ingrijire si respect al demnitatii deopotriva cu datoria de protejare a celui vulnerabil (dubla loialitate).
- Medicul nu trebuie sa caute iesirea din dubla loialitate servind una sau alta dintre parti: medicul va da curs ambelor datorii/indatoriri prin masura corecta ajutand deopotriva pe pacientul sau si pe tertul/societatea vulnerabila (ajutand pe cel vulnerabil ajuta legal si pacientul –de ex. in cazul Tarasoff nu ar mai fi comis crima si ar fi putut ramane mai departe sa invete medicina in SUA-)
- Medicul curant, nu are voie sa dezvaluie public datele medicale ale bolnavului fara acordul acestuia nici chiar daca sunt de interes public.
- Existenta unor date de interes public se va comunica insa pe linie ierarhica catre conducerea institutiei care va abilita purtatorul de cuvnt al institutiei sa le gestioneze in interesul public dar medicul va continua sa protejeze datele aparand secretul profesional si evitand incalcarea legii penale.

- Medicul curant si unitatea medicala NU au proprietatea informatiilor medicale pe care le-au aflat in practica profesiei de la pacient.
Proprietatea informatiilor apartine *pacientului* insusi, datele fiind in *administrarea unitatii* medicale si a medicului curant care raspund de buna si legala lor prelucrare.
- Mandatul legal si moral este ca secretul profesional sa fie pastrat. Secretul **NU se deschide o data constituit** ci se pastreaza (chiar si dupa moarte). Secretul profesional **NU se incalca , nu se divulga fara drept, o data ce s-a constituit.**
- Sunt doua posibilitati cu privire la deschiderea confidentialitatii:
 - Fie secretul **nu se constituie (nu se inchide)** asupra informatiei critice o data ce ea este cunoscuta de catre medic, informatie care de fapt nu apartine pacientului ci este informatie publica.
 - Atunci cand sunt intrunite conditii legale sau cand sunt in joc binele unui tert (un individ ori societatea in ansamblu) care prin pastrarea secretului ar fi pus in pericol, **ESTE ATAT MORAL CAT SI LEGAL CA SECRETUL PROFESIONAL SA NU SE CONSTITUIE ASUPRA INFORMATIEI CRITICE CARE DE FAPT NU ESTE INFORMATIE CE PRIVESTE SECRETUL PROFESIONAL CI ESTE INFORMATIE PUBLICA** si ca urmare anuntul starii de pericol poate fi facut catre cei in masura sa poata interveni.
 - Neconstituind secretul profesional asupra unor informatii critice ce aduc atingere binelui unui tert ori a societatii medicul nu incalca datoria de fidelitate pentru ca nu si-a constituit loialitatea fata de acele informatii care de fapt NU apartin pacientului ci sunt publice. Legea prevede situatiile de drept in care se poate divulga secretul.
 - Fie secretul se deschide (se divulga) de drept prin prevederi exprese ale legii care legal accepta divulgarea secretului si care in principiu este privita ca o infractiune mandatul fiind, dupa cum spuneam, de pastrare a sa. Vezi situatii

Cand poate medicul sa divulge legal secretul profesional?

In 4 situatii: **2 in interesul pacientului** si **2 in interesul societatii**

1. CAND PACIENTUL AUTORIZEAZA

2. IN INTERESUL MEDICAL AL PACIENTULUI

- a) Cand prelucrarea este necesara in scopuri de medicina preventiva, de stabilire a diagnosticelor medicale, de administrare a unor ingrijiri sau tratamente medicale pentru persoana vizata ori de gestionare a serviciilor de sanatate care actioneaza in interesul persoanei vizate

3. PENTRU A PROTEJA INTERESUL UNUI TERT/INTERESUL PUBLIC

- a) in scopul protejarii unui interes public important
- b) pentru protectia sanatatii publice
- c) pentru prevenirea unui pericol iminent
- d) se pune în pericol viața, integritatea corporală, sănătatea unei persoane (pacientul insusi/un tert)
- e) pentru prevenirea savarsirii unei fapte penale sau pentru impiedicarea producerii rezultatului unei asemenea fapte ori pentru inlaturarea urmarilor prejudiciabile ale unei asemenea fapte.

4. PENTRU A DA CONCURSUL DESFASURARII UNOR ANCHETE JUDICIARE ORI DISCIPLINARE

- a) privind procedurile judiciare: procedural în timpul anchetei penale
- b) privind anchete disciplinare